

Cum naper in conuentu Patrum de Episcoporum officio deliberantes rationem iniremus, quatenus Episcopi sine uacatione ulla aut muneris sui intermissione in Ecclesijs manere cogerentur, necessariū multis est uisum, ut in primis de legis auctoritate quaereretur, quod, et rei ordo ita postulare uidebatur, et ad continendos in officio Episcopos ualde pertinere, si Christi mandato, ac diuina legis uinculo se astrictos esse intelligerent.

Quidam uero legem sane Ecclesiasticam potius iudicantes mentionem diuini iuris fieri nolebant. Alij cum non dubitarent totum ^{Soc} ius ad leges Euangelicas diuinasque pertinere, tamen censuerunt minime expedire, ut Synodi decreto Sac lex sanciretur. ego tum rectissimam, ut arbitror, sequutus sententiam ijs assensus sum, qui diuinam sanctionem postulabant. responditq; ijs, qui legem ad ius pontificium reuocabant. Contra autem eos, qui minus expedire censebant, ut id decerneretur, non est data facultas inconuentu dicendi, quod qui ita sentirent tunc obscure loqui sunt, tantumq; id attingerant, quod postea in priuatis congressionibus distincte aperteq; explicauerant. Nam querentibus ab ijs non nullis, qđ nam esset cause, cur quod ueram existimarent abditum, et quasi in profundo demersum silentio obui mallerent, qđ in lucem exire, atq; omnibus palam fieri, ita sententiam suam defendebant,

quod uidere se dicerent magnam confusionem oriri. Sae. decreto.
Beneficia à Pontificibus concessa rescindi, iura tolli, decreta
antiquari, quicquid Pontifices Romani per annos trecentos egissent
id omne irritum neptariumque iudicari, denique Soc. ius constitui, ut
quo iure est Pontifex Ro. in uniuersa Ecclesia, eo iure sit
Eps in sua diocesi. repetent igitur Epi. Soc. iure stabilitis, quae
à Pontificibus erepta sibi putabant, et Sedi Ap. Leges ipis
prescribenti, uel ad Synodum eos euocanti non parebant, cum
lex Christi, cui magis obtemperandum sit, eos sedibus suis
affixos detineat, atque omnia eis tribuat, quae ad munus officij
suum absoluendum pertineant. His atque huiusmodi ratio-
nibus decreti huius sanctionem dissuadent, qua suppressa
sedis Ap. dignitati et existimationi se consulere arbitrantur.
Atque ij quidem, qui Soc. dicunt, nisi multo minus ferendi uideatur,
ijs, qui contrariam sententiam tuentur. Alii. x. ea defendunt,
quae uel à magistro erroris didicerant, uel scientia quam
profitentur principiis consentanea existimant. Hi contra
animi sui sententiam loquuntur, et ueritati tenebras obij-
ciunt, atque ut Philistaei puteos ab Abime seruis effossos
iniecta sumis obstruebant, sic ij ueritatis fontes confectis
rationibus praeccludunt. quos egesta erroris mole pro nostra
uirili parte, patefacere debemus, quo fontem illum pererem

inuenire possimus, unde flumina diuinorum preceptorum manant,
et aquae uiue scatent salientes in uitam eternam.

Afferam igitur ad Soc aliquid opere, et laboris ego, et quantum
mea tenuitas patietur, respondebo ad eorum rursus breuissime.
Hoc En in primis constituto, nisi non esse propositum modo
de sanctione diuina disputare. Sumo. n. pro certo atq; ab
eis concessis, iure diuino, et Christi auctoritate impositam
Epis residendi necessitatem. Quod autem si ea decreta
Patrum sanciantur, detrimento fraudisq; Sedi Ap. futura Soc
res sit, id uero nego, et ab omni ratione, ac ueritate alienum
esse contendo. quod si probatum erit spes est iuris peritos,
aut in ueram sententiam adductum ire, aut certe eos agiores
nobis futuros. Mi. n. si sibi persuasam fuerit, se, Soc decreto
edito suos canones tueri posse, non dubito quin ab ea opinione
discessuri sint, quam consuetudine scientie, et usu reru
Romanarum imbibuerant.

Ac primum, quidem ualde miror hos Somines, cum Sedis Ap. causa
defensionemq; susceperint, non uidere nihil tam dici posse sedi
Apostolicæ contrarium, q; quod ipsi ratione sua concludunt.
nam si sanctio diuini iuris, ut ij contendunt, Sedis Aptice
existimationem ledit, potestatem extenuat, maiestatem

minuit, profecto Sedes Apostolica eo quidem statu, quo nunc est,
aduersatur, et repugnat iuri diuino. Summa igitur lege nititur
non diuina, per immoderatam Pontificum potentiam aucta est,
per uim, per iniuriam uires accepit; quo quod excogitari post
execrabilius, et Sacerdotum sententiae conuenientius? Quan-
tocius non possunt ista tam falsa, tam absurda ex diuini iuris fon-
tibus. Et cum illa summa Sedes Apostolica auctoritas iure diuino
stabilita sit, quomodo fieri poterit, ut eodem iure conuelli, aut con-
cuti possit? aut quomodo uerum pugnat, cum uero? dogma
cum dogmate? Religio cum Religione? sed forte dicat aliquis
ista non effici per se ex iure diuino, sed occasionem pre-
beri nonnullis Episcopis nimicium suo iuri sententiaeque addictis,
ut illa ex decreto concludant.

Ego uero existimo non aliter ex hac sanctione ista incommoda
oriri posse quam si dicatur, ex euangelio Sacerdotes mansisse.
Non debuit igitur promulgari Euangelium, quoniam falsum
erant, qui eius uerba peruertentes, perniciosas Sacerdotes
inducerent. occultanda fuit Christi diuinitas, propter quod
Atrius uerba, quibus illa notatur, ita fuerat interpretatio,
ut Trinitatis essentiam diuideret, reticende fuerant
geminae utriusque naturae proprietates, scilicet ne Apollinarianae

et Eutyches accepta inde ansa erroris ex duabus naturis unam
conflarent. Eadem ratio est Macedonij, Nestorij, Heluidij Pelagij,
Serepticon, deniq; omnium, qui nihil defendunt, nisi quod ex scrip-
ture sententijs colligere se arbitrantur. Quare quamuis conce-
damus quorundam improbitate plerumq; depruari rectissimam
legis sententiam, non tamen in arcano seruanda ueritas est,
cum eam proferre, et in aperto esse usum utilitatemq; sciet;
nam qui se intra Catholicæ ueritatis fines continere uolet,
nunquam talia committere audebit, si quis uero sit, qui seces-
sionem facere expetat, et transire fines, quos posuerunt Pres-
sui, studeat, non solum cum Ecclesiasticis Leges deprua-
turum, sed ipsa Euangelior, Sanctissima oracula uiolaturum
existimus.

Quæ in eâ partem disputo, quasi idem in hac sanctione fieri
possit, quod dixi, in Euangelij, et in reliqua scripture uerbis
usu uenire, in quibus si aliquid ab Serepticis erratum est, simili-
tudo quadam fuit, et umbra ex scripture uerbis temeritate
quadam expressa, quam cum quidam magis sequerentur quam
quod a maioribus acceperunt, in illam fraudem in Ecclesia incide-
runt. Hoc uero quod simile sciet, quod consequens, ut si uiris
diuini sanctio fuerit Episcopi in Ecclesia mansio, sedes

182
Apostolica magnum detrimentum patitur.

Si decernatur, inquiunt, Epoy pascendi officium à iure diuino
manasse, consequens erit, ut non sit à Pontifice Romano con-
stitas sed immediate à Christo. Huic coniuncto occasionem
dedit erroris illud uerbum immediate, quod cum duo significat
magni refert utro modo sumatur. Immediata uno modo à
ea, quæ cur alicui insint, altiore causam non habent cuius
modi sunt principia prima, quoy predicata immediate seruantur
suis subiectis, nec habent medium terminum quo probentur,
cum ex terminis suis pateant, et ipsa per se satis intelligan-
tur. Alio modo postrema causa immediata dicitur, inter
quam, et eius affectum nulla alia causa media interiecta est,
ueluti cum multe causæ ad effectum gignendum ordine quodam
disposite sunt, infima, quæ effectum attingit, immediata dici
consuevit. Primo modo Episcopi officium immediatum autem
rem habet Christum, à cuius fonte Episcopoy functiones
fluxerunt. Si ad reliquum ordinem causarum respicias, negandum
est, negare optum, eiusque munera ab Epō Romano provenire
ad eius. n. officium spectat. Epōs eligere atq; instituere,
ita tamen, ut cum hoc agit Pontifex Romanus, id agere existi-
metur, quod Christo auctore est institutum. Quare actio

qua fiunt Epi, et à Pontifice geritur, et à Christo, à Pontifice
 tamq. à precipuo, atq. summo omnium ecclesiasticor. munerum
 ministro, à Christo tamq. ab autore totius ecclesiasticæ dispen-
 sationis. quod idem ad sacramenta eorum q. officia transfertur.
 Eodem .n. ordine Christus omnis ecclesiastici ordinis autor
 ecclesiæ hierarchiam descripsit, quam in Cælesti omnium rerum
 conditor deus seruauit. in ea .n. Angeli collocantur à deo
 omnes ita distinctis inter se muneribus conditi, ut inferiorum
 ordinum officia à superioribus pendeant. Prima hierarchia
 secundam purgat, illustrat, perficit, secunda deinceps tertiã,
 idem ordo incisoris seruatur, quæ tamen officia ita sunt
 propria Angelorum, ut deo tributa esse intelligantur, qui sic
 Angelos condidit, ut eos sua officia inter se absoluerent, et exeq-
 uoluerit, par ratio est Epōr., quos cum Dns instituit, tum
 eos per summum Pastorem eligi voluit, qui cum Episcopatus
 munera mandat, Christi uidelicet mandatum exequitur.
 Sed ut rem uniuersam explicemus intelligendum est p̄tatem Epōr.
 tribus modis considerari, uno modo quatenus ipsa per se
 intelligitur, uniuersa quadam, et absoluta ratione, non habenda
 respectum ad personas quibus applicatur, et confertur,

Secundo modo consideratur Sae p^{tas} quatenus iure legitime
Suae uel illi confertur, quod fit consecratione, et electione,
quae d^r p^{tas} quo ad applicationem, et consistit in Pastorum
institutione, tam actiua quam passiuu. Attenditur
tertio loco in Sae p^{te} eius usus, et executio, qm uana
est p^{tas}, quae nullum actum habet.

Episcopatus pro ut natura sua constat, immediate a Christo
manauit, ita ut nullus Christo excepto potuerit huiusmodi
potestatem instituere. Nec assentiendum est Hieronymo
aliquam eius muneris originem communi Christianorum
tribuenti. Huius autem potestatis ratio, ac natura functio-
nes Pastoris, ita comprehendit, ut ab is separari nequeat
Functiones, porro cum referantur omnes ad usum ad laborem
ad opus, necessarium residendi officium inducunt, imo sua
sponte Soc adeo flagitant, ut opus laboris impositus Ep^o
sine residendi necessitate oio intelligi non possit. quae
omnia scripturis ex rationib^{us} facile possem probare, si mihi
esset propositum nunc de huius instituti auctoritate disputa-
tare. Hoc tamen allatum est, ut cognita natura eius pers-
picuum fiat, qd iuris in eum pontifex Romanus habeat

ad reliqua igitur pergamus. quantum attinet ad applica-
 tionem potestatis, ad singulas personas, res Sae voluntate
 arbitratuq; fit Pontificis Romani, qui, cum sit Pastor Gregis
 Christiani, à Christo institutus, non ut certam Christiani
 orbis partem administraret, sed ut universae Ecclesiae praesit,
 inter alia, quae pro suo munere procurare debet, Sae est
 sibi praecipuum, ut proprios Pastores det Ecclesijs, transferat
 de una Ecclesia in aliam, mutet etiam si usus ita postu-
 let, non solum extenuandae potestatem, sed etiam auge-
 rendae, quod fit, cum aliqua de causa epi deponitur,
 deniq; cum res ecclesiastica sit, et politica, de Pontificis
 Maximi sententia regitur, cuius consilium, cum in omnibus
 rebus, tum in Sae maxime spu. s.^o Duce, atq; auctore dirigi
 debet, sed fit plerumq; temporis vitio, ut Sae negotium
 minus commode, ac prorsus Summo more administretur.
 Venio ad usum, in quo regnat Pontificis Maximi auctoritas.
 subest. n. eius moderationi, et certis limitibus coercetur,
 suisq; temporibus, locis, causis, rebus concluditur, et defi-
 nitur. quam quidem ex iure diuino potestatem habet
 Pontifex, nam cum mandatum diuinum vagum sit, com-
 mune, uniuersa ratione genereq; praecipuum, lege

ecclesiastica ad proprios casus contrahitur; quod ideo facere
existimo, ut in ecclesia, sicuti in omni optime constituta
Repub. ordo, et disciplina servaretur. quod cum fit, pro-
positi, et reliqui privati homines intelligant, quantum
sibi impositum sit muneris, quo loco, quo tempore, qua
ratione, et modo, unum quodque agendum sit. Ita usus
ecclesiasticae potestatis suis se tenet finibus, nec ultra
assignata sibi spatia progredi debet.

Huiusmodi autem moderatio usus duo habet, fundamenta
quibus sustinetur, unum est principatus Petri. nam
quamquam Dominus Apostolos, pastores constituit, successoribusque
eorum, claves, et pascendi officium continuavit, tamen
in similitudine sonoris fuit quidam discretio dignitatis,
est igitur in una atque eadem societate pascendi intelligen-
dus ordo, ut omnes qui pascendi munus acceperunt, uni
summo Pastori subsint, qui non unum certum gregem
pascit, quod faciunt alij, sed universam Pastorum omnium
curam sollicitudinemque complectitur.

Alterum fundamentum est Pastorum in peccando proclivitas,
et in abutendis clavibus, ut sunt res humanae, summa
facilitas, quare oportuit usum potestatis earum ab utroque

qui summam potestatem haberet, dirigi, et certis finibus con-
 cludi, ac deniq; ita gubernari, ut confusio, et peccati omnis
 occasio tolleretur.
 Hinc factum est, ut q̄q; in mandatis alijs Apostolis pascendi
 munere, non fuit à Christo certis finibus definita Pastor
 potestas, En idem ipsi Apti auctore, ut par erat, Petro
 in usum potestatis moderati sunt, ut non unus quisq; in
 quem vis potestate uteretur, sed, certe essent Ecclesie
 quibus singuli praeessent Epi. Itaq; Hierosolymis
 prepositus est Jacobus, Cesarea Lacedeus, Alexandree
 Marcus, Ephesi Timotheus, Titus Crete, eodem modo
 reliquae dioeceses suos habuerunt Pastores, servatum quoq;
 est Aptorū temporibus, ut provincijs praeessent Archiep,
 qui Episcopos causas cognoscerent, et quedam maiora
 negocia administrarent. q̄q; rursum maiori cuidam
 auctoritati suberant. Ipsa autem Aptea sedes fons,
 et origo omnis ecclesiasticae potestatis, hoc ex initium, et
 precipuum ius habuit, ut esset magistra moderatrixq;
 omnium ecclesiarū. mos. n. fuit Christianis ab ultima
 Ecclesie origine, ut causae grauiiores in universo orbe
 Pontifici Romano essent reservatae, cuiusmodi sunt Epoy;

institutiones, prouocationes, querele, damnationes, restitutiones, negocia fidei omnia, ut præterea sacra, ceremonias, ritus, quæ potius ad ordinem pertinent, quam ad potestatem iurisdictionis de qua nunc agitur.

Perspicuum est autem usum potestatis, Conciliorum decretis sepe fuisse astrictum. quod primum factum est in nicæno Concilio. quod Episcoporum iurisdictioni certos fines dedit, eam multis in rebus Pontificum Romanorum moderationi subiecit. Idem habent alia Concilia, quæ fere omnia Ecclesiasticam disciplinam, ita constituunt, ut prescriptum sit Episcopis in quod potestatem habeant, quod superiori Episcopo sit reservatum. Hinc uel ex Conciliorum, uel ex Pontificum decretis ortum habuerunt exceptiones certorum criminum, dispensationum, indulgentiarum. Eiusdem generis sunt, reservationes maiorum, et electiuarum dignitatum, collationes aliorum beneficiorum, quæ non solum iure administrationis uniuersalis Pontificie ad Pontificem pertinere potuerunt, sed etiam aliqua alia propria causa, siue ratione materie subiectæ, ut pote, quoniam inferiores electores in electionibus, et Ordinarii Collatores, in beneficiorum collationibus potestate sua abutebantur, et per Laicorum potentiam sepe

sepe iure suo non libere uti permittebantur, siue aliqua alia singulari economia, prout Ecclesiae status, et temporum rationes tulerant.

Quae cum ita sint, non est uerendum, cum usus officij Ep̄orū uarietur, ex prescripto Pontificis, ne minus liber sit Pontifex, si id iure diuino stabilitum fuerit.

Sed dicat aliquis, abusus est Pontifex iure suo, qui reuocata ad se penè omni iurisdictione, in angustum redeget Ep̄orū potestatem, quare si decernatur munus residendi iure diuino constare, petent Episcopi, relaxari id, quod Pontifices, plusq̄ oportuit astrinxerunt.

Peccasse in eo Pontifices, quod Ep̄orū potestatem nimis extenuauerunt, non colligitur ex iuris declaratione, quod diuinum sit. Ostendit n. Pontifex certis temporibus et causis ius diuinum moderari posse, licereq̄ ipsis usum potestatis Ep̄orū conhibere. Sed si in eo transiuerant modum, quatenus id damnable est, et medicina eget, ad aliud pertinet, non ad ius diuinum. Nam et si residendi munus non ad diuinum, sed ad Ecclesiasticū ius spectaret, En si qui in eo abusus euenirent tollendi esset, et reddenda Ep̄is omnia, quae faciunt ad fructuose, et utiliter residendum. siue igitur iure diuino resideas, siue Ecclesiastico, En quae non recte fiunt, semper in malis

Sabenda erunt. non igitur Soc facit, sanctio iuris huius,
ut Epus aliquid desit, sed rei natura, et conditio temporum,
que maxime requirant, ut ordo ecclesiasticus in pristinam digni-
tatem restituatur.

Nolo autem silentio pretereire et si ad rem non multum pertinet,
id quod de auctoritate Epus cogitanti mihi in mentem uenit,
considerabam. n. quam contraria ratione usi sint Pontifices
Romani in iure ac potestate principibus, et Epus Tribuenda.
Illi n. privilegia dederunt, et iura propria concesserunt. Epus
multa, quae iis legibus, et iure consueto obtinebant subtraxe-
runt. Ita effusio in Principes, Sedis Apostolice magnitu-
dinem exinaniuit. In Epus, proprii iuris conservatio, uel
alieni detractio, illos auctoritatem extenuauit. quo euenit,
ut tam in capite, quam in membris ecclesiastici corporis, magna
sit facta dignitatis imminutio. Sed Soc Pontificis Consilio,
et prudentie relinquamus, nos ad institutum nostrum redeamus.
Quoniam autem sic locus iurisdictionis et potestatis per necessarium
est ad rei propositae explicationem, et in eo arcem oppugnandae
ueritatis, collocauerunt aduersarij, quamuis de Soc sit satis
dictum, En non un. alienum eadem rem alia uia pertractare,
quo perspicuum fiat, ueritatem ex omni parte sibi consentire.

Nemo dubitare debet, cum quis fit Epus, cum diuinitus accipere potestatem exercendi ea in corpore mystico Christi, quae Epus sunt propria, idq. eodem modo fieri in Epō, quo fit in sacerdote, cum is sollemnibus precibus ab Epō institutus, accipit potestatem conficiendi corpus Christi uerum. ac quem ad modum sacerdos non potest suum munus absoluerē, nisi ei materia prebeat, quae ad consecrationem corporis et sanguinis Christi necessario requiritur, ita non potest Epus munus officij sui absoluerē, nisi ei materia prebeat, in qua id exerceat. Et si contingeret, ut totius panis, et totius uini, quod in orbe reperiretur, unus esset Dns, certē ab eo petenda esset materia, qua unus quisq. sacerdos sacrum facere posset. Materia igitur sacrificij, arbitrata illius distribueretur, et ea pars quam Dns dedisset, in sacrificium ueniret, sed tamen cum sacrificium fieret, iure diuino conficeret sacerdos, quamquam materiam arbitrata Summi accepisset. Ita Epus rite institutus, subito consequitur potestatem facendi, iure diuino sibi tributam. Materiam autem, in qua illa potestate utatur praebet Pontifex Maximus, qui cum sit universalis Pastor, et dispensator cunctorum, ad eum spectat, unicuiq. Pastori gregem

300
proprium assignare, in eoq; id ius constituere, quod temporibus
congruere iudicabit; Eps, qui gregem pascendum accepit, etsi
id factum est tribuente Pontifice, En oblata materia, iure diuino
pascit; resq; ita euenit, ut exhibitio materie consilio fiat Summo,
functiones in ea, iure diuino exerceantur. Neque magni refert,
quo ordine, et num simul à Pontifice administretur. Epi institutio,
et diocesis assignatio. Non enim querendum est qd fiat,
sed quid rei ordo uelit, cum plerumq; coniungat effectio quod
intelligentia diuidit.

Neque nisi obijcias materie exhibitionem, hoc est diocesis assigna-
tionem minimè arbitrata Summo fieri, cum potius ea pertineat
uideatur ad ius diuinum, quo Pontifex tenetur id facere. Dico
n. quamuis in uniuerso genere id iure diuino fiat: En in Sac,
uel in illa diocesi, in hoc, uel illi Summo id arbitrata Summo
fieri, quod patet ex ijs, quæ de applicatione dixi.

Quod in Ep'o contingit, idem ualet in sacerdote, qui etsi in consecratione
una cum ordine potestatem accipit iurisdictionis, qua potest in
foro interiori remittere peccata: En de necessitate sacrament
subijciendi sunt superioris auctoritate potestati eius aliqui, in
quos illam potestatem exerceat, quæ assignatio, quamquam
libera est, et iure fit Summo: En in assignatis, et attributis
sibi subditis, sacerdos exequitur potestatem suam iure diuino

Ex ijs facile intelligitur, in Episcopatus institutione, ac pascendi munere, quid ad ius diuinum pertineat, qd ad Pontificium: et quem admodum residendi officium iure diuino stabilientes, non auferimus sedi Ap. id quod eius summæ aut Seditate debetur.

Sed urgent Aduersarij, affirmantes, euertere ius Canonicum, atq Pontificum acta rescindi: Constat. n. Pontifices ex beneficijs curam animarum Sabentibus concedere solitos plura uni, quod cum faciunt, certe soluant illum, cui illa dant residendi legibus, cum is non nisi in uno loco residere possit; idq Pontifici ius esse, legimus, non solum in Pontificio iure; sed etiam in Conciliorum æumenicorum decretis. quin etiam aliquando Pontifex eum, qui uni tantum sacerdotio præest, curam animarum Sabenti, soluit legibus, quò scilicet in Accademia aliqua Theologiam doceat. etiam prepositi animarum curis, Sabent, dispensante Epò, uacatione septennij, quo tempore possint operam Theologie dare. His, atq Sorum similibus, que infinita in iure pontificio reperias, effici putant residendi legem esse ecclesiasticam, cum sæpe Pontificis dispensatione dissolvatur; quod fieri non posset, si ea ad ius diuinum pertineret.

Ad hæc ut respondeamus, necesse est præmitti quædam cõmunia, que postquam preposita fuerint, ad Canones sigillatim descendemus

demus. et primum illud est considerandum, quod humane actiones, et officia morum non uersantur in materia necessaria, quae semper eodem modo eueniat; sed sunt contingentia, et uarietati obnoxia, ut quamuis certa regula de iis statuatur: tñ cum rei natura sit mutabilis, non possumus omnia ad illam normam dirigere; sed deflexio à regula est necessaria.

Quae res facit, ut leges, quae de moribus et politicis sunt actionibus saepe deficient; et quamuis universaliter sint latae: tñ non universaliter seruari debeant, cum aliqui casus aliquando contingant, in quibus seruari legem non expediat. Propterea lex id semper spectat, quod magna ex parte accidit; neque ignorat, aliqua praeter legem posse existere, nec id uicio datur legi, neque legis latore; sed naturae rei: materia .n. humanarum actionum sua sponte est cuiusmodi. Quare cum lex omnis feratur propter communem hominum utilitatem, commodum, salutem, si quae forte tempore incidat, in quibus lex hoc fine excuset, certe tunc seruanda non erit.

Huiusmodi autem defectus legis subsunt correctioni eius, qui Regem praest. Ad eum .n. spectat, cum singulares casus incidunt, eos definire, atque excipere, potestatemque facere, ut in iis lex non obseruetur, qđ proprie dicitur dispensare in lege.

Dispensatio uero ea est, quam economiam greco uerbo dictam nri ad uerbum de greco uertentes, dispensationem dixerunt, frequensq; est in Patribus utriusq; uocis usus, cuius ea rō est, ut inquit. S. Thomas, quod dispensatio significat commensurationem alicuius communis ad singula; atq; ut Pater familias dispensator, et economus dicitur, quatenus unicuiq; de familia ratione, et iudicio distribuit opera, et ea, quae ad necessarios usus pertinet, sic in quocunq; hominum coetu, is dicitur dispensare, qui prescribit, quemadmodum aliquod commune preceptum sit à singulis observandum.

Antiquissimi Præs economiam fieri dixerunt per submissionem: ita .n. interpretor οὐσναλὰ μαγν, quae ideo sic dicta est, quod qui ea utitur, praeter rerum ordinem, ad quaedam propria consilia descendit. qua ratione Patres, salutis nostrae mysterium economiam secundum carnem appellant. Nam Iesus Christus saluator noster, superatis naturae legibus se ad ima deiciens, ac demittens, suamq; immensitatem nrae tenuitati accommodans, mandatu' sibi interris à Patre mirus absoluit. Ab hac uero summa, et praecipua economia, economicae, quas nobis tractamus manarunt, non secus, quam ab illa aeterna paternitate, omnis paternitas, quae in Caelis est, et in terra nominatur.

Est autem intelligendum, dispensationem, cuius nunc suscepta est

disputatio, duobus modis fieri; uno modo, ut dixi, corrigendo legem, et diffiniendo in aliquo casu, legem non seruandam. Alio modo relaxando, et soluendo uinculum legis, prima dispensatio in superioris lege fit, cum casus declaratur, quem Dominus lege complexus non existimatur, et quem, si ipse adesset, a mandato exciperet. Relaxatio autem fit semper in Summa lege, quae dispensatoris aut soritate nititur: nam is, qui legem condidit potest eam soluere, cum in casu, in quo lex deficit potestatem facit, non seruandi praecceptionem legis; quod non pro uoluntate, sed ratione recta facere debet, ut non reperiatur infidelis, et imprudens in dispensatione fuisse. Infidelis, si publicum bonum non spectauerit. Imprudens, si dispensandi rationem ignorauerit. Propterea Dominus dicit. quis putas est fidelis dispensator, et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Ac si Summarum legum dispensationes subtiliter considerare uelimus, inueniemus forte eas, cum recte, et prudenter administrantur non soluere uinculum legis; sed potius ex aequo, et bono interpretari, et declarare sententiam legis, quum magis illa spectanda est, quam eius uerba, quod uno uel altero exemplo manifestum faciam. Lex est Aptica in Concilijs frequenter approbata, prohibens neophytum episcopum fieri, Ambrosius, cum esset neophytus,

creatus est epus; datum est id summe eius sanctitati, et doctrinae. Num propterea lex soluta est? Minime; sed potius declarata: Nam causam, propterquam neophytus ordinari prohibetur, ea est, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Quare cum electus est uir sanctus, et summis, atq; omnium iudicio probatus, non soluta est propterea lex, sed exposita et correcta, cum id, quod comuniter prohibitum erat, non equum fuit, in aliquo homine seruari: ubi n. causa non sceret, ut de se idem Ambrosius dicit, uitium non imputatur. Item Bigamus ordinari prohibetur, quod statutum est propter opinionem intemperantie. Da mihi Bigamum continentissimum, eundem uirum optimum, et ecc. utilissimum; non soluetur, meo quidem iudicio lex, si is ordinabitur. Sed de uerbo non contendamus: Nam siue interpretatio, siue relaxatio dicenda sit; hoc tñ constat, interpretationem idem in lege humana ualere quod ualeat relaxatio, uidelicet cum ad eam aliqua grauis et necessaria causa accedit.

Potest tñ dispensator in lege humana, cum eacius auctoritate nitatur, aliquanto laxius moderari dispensationes, neq; adeo ad uiuum resecare causas; neq; causae cognitionem requirere, cum gratificandi locus sit supplicantibus in ijs praesertim, quae publicae utilitati, et bonis moribus non aduersantur. In lege autem diuina interpretanda non est locus uoluntati

122
nullus, sed omnia semper agenda sunt cum Consilio, ratione, causa,
neque quicquam omnino mouendum, nisi cogat necessitas, utilitas,
Sonestas; propter has .n. atque huiusmodi causas lex diuina
morum, atque actionum moderatrix aliquando locum relinquit
interpretationibus, exceptionibus, correctionibus, quas non lex
sed rei precepta natura necessario inducit.

Est etiam animaduertendum, quod preceptio Domini accedens iis, que
pertinet ad mores, et humanas actiones, non tollit conditionem
et naturam moralis materie: sed eam relinquit eo statu,
quo sua sponte ac natura constat: gratia .n. non destruit
naturam; sed perficit.

Præterea considerare oportet quod propter hominum cupiditatem mor-
lestis precibus Pontificum auribus obseperantium, dissolutamque
in concedendis indulgentiam, transiuerunt sepe Pontifices
modum in cumulandis in unius persona sacerdotis, atque in
dispensationibus faciendis, quæ tamen in foro contentiosæ, et iudi-
cio militantis ecclesiæ validae censende sunt, cum ab eo pro-
ficiantur, qui superiorem in terris non habet.

Vnde in hac frequentia dispensationum, cum oriuntur quotidie
lites controuersie, difficultates, Pontifices coacti sunt condere
Canones, quibus diffinirent, et statuerent, quid in emergentiis

difficultatibus, et perplexitatibus, de iure fieri debeat. Quare iudicium de dispensationibus, quod licite sint et recte, uel secus aliunde petendum est, non à Canonibus, qui aliquando disponunt, et statuunt de re, quam in usu positam inveniunt, eamq; in sua natura relinquunt, nullum iudicium de ea ferentes, nisi quatenus eam legitimam censent in foro contentioso, ad quos ius Canonicum immediate dirigitur.

Ex hoc sequitur iura, quæ in ijs dijudicandis uersantur, ex Hypotèsi iura esse: posito .n. et concessis usu talium dispensationum, existit iustum legitimum, quemadmodum post indulgentiam à S.^{to} Gregorio Angalis concessâ, ut duæ uxores uni nubere possent; iudicia, quæ de ijs fiebant, ex Hypotèsi iusta, et legitima censenda erant. Pari ratione controuersia, quæ à libello repudiij Iudeis permisso oriebatur, cum iure legitimo iudicatae erant, ex Hypotèsi ad ius pertinebant. Quod fit, ut si ob restituendam Eccl.^æ disciplinam moderatio aliqua daretur Siue nimis laxæ dispensandi consuetudini; nulla fieret canonibus iniuria, nulla eorum auctoribus, cum sublato ex aliqua parte eo, propter quod iura necessaria excogitata sunt, ipsa una cessarent.

His ita constitutis aliquot canones proferamus, et eos sigillatim
pertractemus. In quibus primus occurrit Canon Leonis iij
præcipiens eum, qui plures retinet Ecclesias, unam titulata
aliam commendatam habere. Commendationum usum
fuisse olim in Ecclesijs utilem, ac necessarium ostendant
D. Gregorij Epistolæ, in quibus legimus, cum saepe Suiusmodi
economia usum, veluti cum Civitas Epî, clade aliqua affecta
incolis destituta erat, Epô illi propinqua Ecclesia dabatur
quam, ut proprius sacerdos gubernaret, ita ut suæ Ecclesie
præesse non desineret. Monasteria etiam Civitatum
Epîs commendabantur, non in perpetuum, sed quoad viri
idonei inveniuntur, qui illis præessent. Tales erant ve-
terum commendationes, quas Leo approbat, cum is a
Gregorij temporibus non longe abfuerit: quæ si sequentibus
temporibus servatæ fuissent, floretet Dei cultus, et tantum
Ecclesiarum vastitatem non videremus.

Proferunt præterea Canonem Sanctorum, editum in quodam
Concilio ab Urbano Placentiæ congregato, affirmante, Epî
disponere unum pluribus præesse posse Ecclesijs. Primum
Canon non loquitur de Ecclesijs curam animarum habentibus.

Deinde quis negat, uel propter hominum, siue sacerdotum etiam paucitatem, uel Ecclesiarum tenuitatem, accedente praeterea locorum propinquitate, ac commoditate, uel alijs huiusmodi causis, duas Ecclesias cum animarum, cum oeconomicè uni committi posse. ¹ recolamus. n. frequenter animo ea, quae de natura legum moralium, etiam diuinarum, et de earum interpretationibus et correctionibus diximus.

Par ratio, atq; sententia est illius celeberrimi Canonis Concilij Lateranensis, de multa, quo maxime nituntur aduersarij. In quo Ex illud est in primis notandum, quod, cum Canon duo capita contineat, unum contra recipientes plures parochiales Ecclesias. Alterum contra eos, qui duas dignitates in una Ecclesia obtinent, id quod addit de dispensatione, adiunctum est, et continuatur cum ijs, quae de pluribus dignitatibus posuimus loco praecipit. Quare dispensatio ad illa ultima referenda est, non ad id, quod in principio statutum fuerat. Sed concedamus dispensationem ad utrumq; referri: attendamus tñ quid Canon uelit. Primum complectitur solos sublimitate, uel doctrina praeditos, ac merito quidem: ij. n. singuli binis Ecclesijs utilius praesunt, quam singuli alijs, singulis; sed hoc non satis fuit Concilio. Aliquid praeterea desideret, rationem ad dispensationem

108
vult adhiberi. quæ tandem hæc est vō? scilicet, si Ecclesiarum
vicinitas, si oportunitas, si insignis utilitas, atq; commoditas
Ecclesiastica, si deniq; necessitas, economice, id fieri patietur.
Nam cum lex ad communem Ecclesiarum utilitatem, ac com-
modum referatur, si casus incidat, in quo servare legem,
sit durum, atq; adeo Ecclesie inutile, poterit Pontifex legem
ita interpretari, ut illum casum à lege remotum, atq; aliud
declaret.

Ad Canonem eiusdem Concilij extirpandæ facile respondemus;
cum is potius sententiæ nræ faueat. Statuit. n. ut si quæ
dignitati Ecclesia parochialis sit annexa, is qui dignitatem
obtinet, maiori Ecclesie inseruiat, parochiali, perpetuus Vice-
rius Canonice institutur, qui certe proprius Pastor Ecclesie
censetur, et cura animarum, ad eum pertinet.

Non obstat Cap. dudum de Elect. quod permittit, duas Ecclesias
ita obtineri, si altera sit commendata: plures vero in titu-
lum nisi cum Aptica dispensatione omnino detineri uoluit.
Nam de commendationibus iam dixi, quales antiquitas
probauerit: quæ uero postea in Ecclesiam irrepserunt,
latinam sicut illarum nomen, et similitudinem imitantur,
ita uim, atq; naturam eßent assequute, Gregorius in F.

in Concilio Lugdunensi uisus est ueterem commendandi consuetudinem restituisse. Dispensationum uero quoties fit mentio, si in memoriam reuocemus, quae de natura legum, et de iure. Suiusmodi canonum, dicta sunt, facile suppetet, quod ad omnia canonum dicta respondeamus.

Quod attinet ad Theologiae Magistros ad studia euocandos, et de potestate facta rectoribus per certum tempus Theologiam discendi, utilis est oeconomia: quid. n. quæso Ecclesiae Dei esse potest tam fructuosum, quam ut in Ecclesijs constituantur doctores, ad quos de Diocesi Clerici, confluentes scripturas, et rerum diuinarum disciplinam hauriant, poterunt, credo illae parochiae breui tempore rectorum absentiam pati, praesertim si interea recte administrabuntur, ut tales ministros perpetui habeant, qui non modo eis; sed toti Ecclesiae sint fructuosi, non ne idem nobis nunc fit, qui ob publicam utilitatem ab Ecclesijs absumus? qui minus poterunt illi à parochijs, abesse, cum ob propriam illarum: tum ob communem Ecclesiae utilitatem?

Condemnabimus Inquiunt, nostra sententia acta tot pontificum, qui cum Episcopis Romae uiuere permiserint, atque uoluerint, dispensationum usum et consuetudinem peruulgauerint, plures Ecclesias, quamuis prepositorum presentiam flagitantes

earq; longe inter se distantes anni sepe tradiderint, ita ut
aliquando, etiam plures Episcopatus uni commendauerint,
Cumq; in omni memoria ueterum temporum Pontifices Sa-
libere egisse comperiantur, nunc uidelicet, Soc decreto, in
omnibus rebus damnatis, Pontifices illar, autores in-
iusti ac neptarij fuisse iudicabuntur. Meminerint
quæ Soc dicunt, Christum rogasse pro Petro, ne illius
fides deficeret, de charitate nihil ei præcipuum promissum
a Pontificibus religionis institutum, præscriptam uiuæ
di rationem, christianam disciplinam, fidei normam
expectare debemus: quæ omnia illa sanctissima sedes
omni tempore firma sanctaq; seruauit, et præstitit.
Quantum attinet ad uitæ actiones, et ad negotiorum
administrationem, obnoxij sunt Pontifices, more ce-
rorum hominum, negligentie, imbecillitati, errori, et
reliquis animi affectionibus, quæ humanam uitam per-
turbant, et a recta ratione abducunt. Quis circa mo-
rum uideri non debet, eos, cum homines fuerint,
multa uitio temporum condonasse, multa cupiditate
Sominum

Sominum concessisse, quaedam eos latuisse clam, dolo, fraude, expressa, in plerisque etiam ipsos contriuisse. Itaque omnia quidem Pontificum facta, cuiusmodi ea sint, submisce recipienda sunt, ipsaque parere, et obsequi debemus, illa autem solum recta existimamus, quae more maiorum fiunt, et Apticis institutis legibusque sunt consentanea. Inquit. n. Gelasius de Petri Alexandrini absoluteione scribens, tunc denique Pontificum acta rite administrari, si sint secundum ecclesiae regulam celebrata, si paterna traditione profecta, si more maiorum, prolata, si competentis examinatione deprompta.

Propterea successores plerumque superiorum Pontificum acta corrigunt. quod in hac ipsa dispensationum causa, et in liberioribus beneficiorum indulgentijs saepe factum legimus. Innocentius vii connumeratis infinitis malis, quae ab hac commendationum consuetudine proveniunt, commendata beneficia sustulit, exceptis ijs, quae Cardinales obtinebant. Bonifacius viii revocatis omnibus non

residentium dispensationibus, eos detractioe fructuum mul-
tauit. Quamvis sanctus Clemens v. qui cum esset prefatus
in Canone, superne, quanta Pontificum effusa liberalitas
in principio presertim Pontificatus largiatur, quanta
importune preces soleant impetrare, omnium ecclesia-
rum, et monasteriorum commendationes antiquavit,
usque Cardinalium indulgentias comprehendit: neque des-
titit commemorare damna, quae huiusmodi beneficia ec-
clesiis attulerunt. Sequitur magna ex parte eius sen-
tentiam Ioannes xxv connumeratis multo acius
incommodis detrimentis, ruinis, calamitatibus tali dis-
pensationum licentia, ecclesiae allatis, eas aliqua ratione
cohibuit. Legant qui uelint constitutionem execrabi-
lis; quò modo igitur nobis obijci poterit, ea nos dam-
nare, quae Pontifices Maximi egerunt, cum illi ipsi, qui
fecerunt, ea multo ante damnauerint, gravissimis sa-
ctionibus ac penis, è medio tollenda esse decreuerint.

Preterea dicunt muniri viam ^{superbis} ~~protentis~~, quæ sedis Apost. imperia
 detrectare possint. Nam cum à Pontifice acciti erunt,
 uel ad aliquod munus publicum destinati, ea excusa-
 tione utentur, quod sibi à Christo præceptum est, ne
 ab Ecclesijs discedant. Hi Pontificis auctoritatem non
 considerant, nec Ep̄orū subiectionem, neq. Hierarchia
 à Christo disposite ordinem, neq. diuinæ legis vim, neq.
 moralium officiorum conditionem, uarietatem, impedinen-
 ta, neq. Christi mandatorū inter se consensum, et conue-
 nientiam. Quare ne in ijs regendis, eadem repetens
 frustra laborem, nil dicam separatim: responsum, qui
 habent acumen, ex ijs, quæ dixi, eliciant. Manco autem
 eos, ut quo quo modo res sit, nihil sint de isto solliciti.
 reddo .n. eos securos, Pontificem multo plus, ad compen-
 dendum Ep̄os ad Ecclesias, quam ab eis euocandum
 negocij habiturum. Erunt nimirum Ep̄i in isto sedi
 Apostolicæ addicti, Presb̄i aderunt uocati, erunt die-
 to obediētes, atq. alteram iussionem non expectabunt.

Alij de residendi mandato cum rectè sentiant, tamen ab hac sententia declaranda sunt alieni, uerentes ne propterea in periculum adducantur Ecclesiasticae Leges, et existimentur ad obligandum parum roboris, atq; auctoritatis habere. Et si fuerant non obscuri Theologi, qui negauerunt legem ullam humanam, quemquam mortalis culpe reum facere posse, cum nemo eam penam lege sua statuere ualeat, quam non possit in foro suo inferre, tamen reiecta illorum sententia, concedimus leges Ecclesiasticas in foro conscientie obligare, et uiolatores interdum mortis aeternae reos facere. Sed non propterea eandem quam diuinae uim habent, neq; ut illae, perpetuis uigent. nam dissuetudine obsolescunt, et temporibus uariantur, et hominum arbitratu mutantur, atq; indulgentia soluantur. quae omnia perspicuum est à diuinis legibus esse remota. Deinde quamuis peccet, qui humanam Legem uiolat, tamen non aequè peccat, atq; is, qui legi diuinae non paret. Hoc inquis, ego, non curo, satis est me perinde damnari, atq; si diuinam legem uiolassem. quid? non curas, parum ne an tantum Deum offendas? utrum in Prophetam pecces, uel in Deum? Si uir in uirum peccauerit, fortasse ignoscet illi Dominus, sed si in Dominum peccauerit, quis orabit pro eo?

et Dñs Samueli, non te, inquit, reliquerunt, sed me ne regnarem super eos.

At scriptum est, inquiunt, qui uos audit, me audit, recte; nam qui Ecclesiam non audit, peccato obnoxius est, ita tamen, ut leuius tollerabiliusq; peccet, quam si Dei mandatum contemneret. Loquor de præceptionibus Ecclesiasticis, quæ externam uitæ ac morum disciplinam continent. Nam dogmata fidei ab Ecclesia exposita, ita sequi, et amplecti debemus, atq; si Christi uoce nobis tradita essent, cum in in illis definiendis Ecclesia nihil noui excogitet ipsa, neq; Summa prudentia ope utatur, sed quæ spū s.^o aut So^ore ex scripturarum interpretatione, Ortodoxorum Patrum consensu, perpetuo Catholicorū usu traditioneq; accepit, ea suo Decreto declaret, et quasi de Celo delapsa, credenda omnibus proponat. Lex igitur Ecclesiastica uiuendi rationem continens, non æquatur diuine legi eadem præcipienti, quamuis utraq; obliget, et necessario seruanda sit.

Qui uero ad præcipiendum, aut prohibendum aliquid, sufficere legis Summæ auctoritatem existimant, ad peccatū respectum habent, legemq; ex contemptu, atq; omissione metuantur, nihil autem cogitant de auctoritate præcipientis.

quam quidem precipuam seruandae legis rationem arbitror
quid. n. esse potest tam efficax ad excitandum atq. com-
mouendū nos, quam si cogitemus Deum esse, qui iussit, cu-
ius minimum mandatum omnibus rebus nrīs, et cōmodis
anteponere debemus: cum illum Patrem, Dominum, condi-
torem agnoscamus, et in eo uitae, salutisq. nostrae spem
collocatam habeamus. Idcirco Moyses, cum Hebraeis le-
ges dabat, illud praefabatur, Haec dicit Dominus: Iudicis
ita maxime populum dictis obediēte futurum. Moysē
imitatus Paulus, quoties inculcat illud, non ego dico
sed Dominus, et in Epistola ad Hebraeos conferens Eua-
gelium cum lege, tunc inquit, Deum diligentius audie-
dum, cum per prestantiorem loquitur, ideoq. cum in
Euangelio per Filium sibi equalem, et Angelis prestan-
torem loquutus sit, eo concludit, uerba eius in Euangelio
loquentis attentius esse audienda. Hoc idem considerans
Ioannes, non mandatū nouum, inquit, do uobis, sed quod
audistis ab initio

Reuocant quoq. nos ad Sacris ipsius Concilij exempla: in quo
dicunt, cum multa alia de natura peccati originalis,
de conceptione Virginis, de ui ac facultate sacramentorū

sint disputata, tñ nihil certi fuisse definitum, ea maxime de causa, ne cum opiniones utrinq; egregios defensores haberent, si qd esset declaratum, alteri parti iniuria fieret. Idem dicunt factum in Concilio Viennensi, in quo Pontifex Clemens, ita sententiam affirmantium parvulis gratiæ et virtutum sabbatum in baptismo infundi, approbavit, ut secus sentientibus, et tñ peccatorum remissionem in illor baptismis concedentibus, locum reliquerit. Optimum fuit Concilium, quo harum rerum quæ, vel omisse, vel hoc modo definite fuerunt. nam siue Doctorum ex utraq; parte auctoritatem spectes, siue rationum pondus, et evidentiam, non erat, cur approbatis quorundam sententijs, contrariæ rejicerentur, presertim in eis propositionibus, quæ si uno modo, vel alio intelligerentur, nihil intererat, et Ecclesiæ ex eo nulla utilitas accedebat. In hac vero sententia si quæras Doctorum numerum, et pondus, insignes Theologi, qui hac quæm expli-
caverant omnes constantissime in eadem sententiam conveniunt. non numero autem illum e iure consultorum turba novam Theologum. si rationum pondus, et vis consideretur, nulla sententia adeo aperta, et evidens in

scripturis reperitur, neque ulla est, quam principia naturae,
et morales rationes magis comprobent. Si utilitas ponde-
retur, dogma hoc ad mores pertinet, et ad constituendam
Ecclesiae disciplinam, quod si jure divinis stabilitum fuerit,
iacta erunt praecelsa fundamenta, in quibus reliquam
Ecclesiastici aedificij substructionem excitare poterimus.
Quanto melius considerasset ij homines ipsorum Conciliorum
in duobus dogmatibus utilissima decreta. nam cum in
Concilio Viennensi usure prohibende essent, quo somi-
nes ab illis magis abducerentur, declaratum est, eas iure
divino esse prohibitas. In Tridentino Patres, cum viderent
non defuisse canonistas, qui confessionem universa-
li instituto Ecclesiae inductam dicerent, eam jure Divino
praeccepta esse declaraverunt, iudicantes, ita maxime Chris-
tianos Sacramento confessionis obligatum iri, si sublatum illo
perniciosis errore, iuris divini in illo sacramento autori-
tas sanciretur. Haec in ijs duobus Concilijs proponuntur
nobis simillima, et prope eadem exempla ad imitan-
dum, quae tamen ij homines studio defendendae sententiae sup-
presserunt, proferentes subtiles quasdam, et inutiliter
Ines, quas illi prudentissimi Patres scholasticorum

otio et disputationi consultis reliquerunt, et ad statuendum
utilissima decreta animum applicauerunt.

Neg. uero nos mouere debet, id quod à non nullis dicitur, Eccle-
siam per tot seculorum aetates nihil huiusmodi statuisse.
ex quo effici uolunt, sententiam hanc minus ueram, uel
certe eius sanctionem superfluum iudicant. Primum
Basilius, et Gregorius Theologus aut Sores sunt, Ecclesiam non
continuo uniuersam fidei disciplinam percipere, sed paula-
tim, pro temporum necessitate à spū. S.^o institui. quare
mirum non esset si ijs extremis temporibus, Dominus
noster, qui se nobiscum futurum usq. ad consumationem
seculi promisit, aliqua Ecclesiae suae indicaret, et pateface-
ret, quae olim non ita explicata fuerunt. Deinde affir-
mare possumus, hoc ita certum fuisse illis praeis patribus,
ut de eo dubitare numquam ijs in mentem uenerit. totum
re et factis id praestabant, quod sibi à Domino man-
datum esse sciebant: Contra uero eos, qui negligenter
officio fungebantur, eas penas statuabant, quas mos, fuit
statui in eos, qui Dei legem uiolarent. Itaq. deponen-
tur epi, et à cœtu fidelium remouebantur, si ultra
definitum tempus, quod erat breuissimum, ab Ecclesijs

aberrant. qua severitate non essent usi in Ep̄os, q̄ talem
Ecclesiasticam legem violassent. Sed crevit in Ecclesia
veteri aliquando hoc malum. Nam Pontifice Damaso,
Luxuriante credo, Ecclesia nimia lætitia, quam Principi
pax effecerat, ceperunt. Ep̄i Ecclesijs negligenter præ-
esse: Itaq; Chorep̄is in suum locum successis, ipsi otio,
et delictijs operam dabant: ad quorum negligentiam
reprimendam Damasus nullam rationem iudicavit
utiliorem, quam si sublati Chorep̄is, Ep̄os doceret, eos
divinis legibus, Christi doctrina, exemplo, mandato, Apos-
tolor; institutis teneri ad residendum. Quod idem an-
tea liberior Pontifex fecerat in Ep̄istola, qua confirma-
vit Ep̄os ob persecutionis metum proprias Ecclesias
deserentes. At Sanasius Patriarcha Constantinopolita-
nus cum revocavit ad Ecclesias Ep̄os, qui desertis gre-
gibus in cohorte Imperatoris sedebant, nil tam eis
opposuit, quam præceptum Dñi, et divina mandata.
quare agnoverunt hoc remedium præci Patres, et quan-
tum opus fuit, eo sunt usi. Quod si sane sententia
Concilij auctoritate non confirmaverunt, non tanta fuit
necessitas, ut Synodi decreto opus esset, præsertim

ad id declarandum quod uerissimum esse intelligebant. Debuerunt, credo, in Synodo declarare, meridie lucere, quod tamen nunc, tanta sunt nonnullis tenebrae, negatur, et contrarium ingenti plausu defenditur. In tanta igitur Suius neptarij atq; execrati moris deformitate accedente praesentim defensorum audacia, quod reperiri potest aptius remedium, quam id, quod illi, sanctissimi Patres ad idem malum opprimendum exegitauerunt. quodq; tantam vim habet, ut non ramos solum amputet, sed ipsam etiam mali radicem excidat. Quare quo magis haec pestis uiget, et quo plures adiutores inuenit, eo magis succurrendum est ueritati, et diuina lege id sanandum, quod perditis iam ac prope desperatis rebus salutarem medicinam afferat.

Hoc n. declarato certum erit nullam temporis diuturnitatem huic legi obfuturam, cum praescriptis Summas leges antiquare soleat non diuinas. Quare neminem excusabit usus, neminem consuetudo, quin sibi in Ecclesia assidue manendum esse intelligat. Deinde qui maioribus officijs occupati, aut prouorum obsequijs, aut proprio negotio impediti ab Ecclesijs perpetuis obfuturi

sunt, post Sane sanctionem scient sibi impositam necessi-
tatem deponendi Ecclesias, aut omnino eo committendi, nisi
fuerint adeo perditæ, ac profligatæ, ut post ius diuinum
omnibus propositum et palam factum, uelint privati co-
modi causa, ius ipsasq; omne peruertere.

Statuetur aliquis modus ~~existendi~~ beneficiorū multi-
tudini, quam omnino natura odit, ratio rejicit, diui-
na, atq; Humana Lex detestatur. Nam et si Pontifex
Maximus pro sua summa potestate, æconomia uti
potest, tamen parce, considerate, consulte id aget,
iusq; diuinum ita tractabit, ut non nisi graui causa,
summa ratione adductus, ad eius moderationem
descendat.

Videbimus Ecclesias proprijs Episcopis destinari; eos uero non
detinebit in curia ambitio, sed omisso Clientum atq;
assecrarum officio, quo in Urbe funguntur, Patronorū
et Pastorum in Ecclesijs partes suscipient. Vni Paro-
chiali Ecclesie unus erit prepositus, isq; illam adminis-
trationem ita suscipiet, ut intelligat, eam se nō nisi
violatis diuinis legibus deseriturum. quo fiet, ut
ad locorum incolas et indigenas magna ex parte

Ecclesie deventura sint: Cum nemo ferè sit, qui sacer-
 dotium longinquum, quamvis fructuosum sapere velit ea
 conditione, ut relictis proprijs sedibus sibi eo migrandum
 sit. querimus. n. sacerdotia quamvis remota atq; ubi vis
 gentium posita, accessusq; difficulta, modò copiosas mercedes
 afferant. ex ijs veniant quot annis domum vectigalia,
 quasi ex prædijs possessionibusq; longinquis, quibus villicos
 præficimus, ipsi vero otio et quieti indulgentes domi manemus.
 Reprimetur etiam illorù hominum cupiditas, qui in quæstu et
 mercede ponentes sacerdotiorum adeptionem, modò rem
 habeant, et quotidie cumulent, omnia sibi licita esse existi-
 mant. Quod si singuli singulis sacerdotijs præerunt,
 ijsq; se ad ea conferent, omnia moderatè ac iustè fient,
 cessabunt infinitæ lites, iurgia, invasiones; illi vero
 vulturij, qui semper alicuius mortui nuncium expectantes,
 cadaueribus imminet, alijs auolabant, vel sibi aliam
 vivendi morem rationemq; instituent. Hæc sunt com-
 moda, hæc utilitates, quas lex divina continet. a quibus
 neminem, qui modò Christianum nomen factis profiteri
 velit, et religionem suis cupiditatibus obsequi, et famulari
 nolit, discrepaturum arbitror.

Atq; antea quidem summa erat huius sanctionis necessitas, sed
tamen huiusmodi, ut si esset prætermissa, tantum medicina
malis defuisse uideretur: nunc autem eo adducta res est,
ut nisi de hac re referatur, magna confusio, totiusq; Christi-
ani orbis offensio sit metuenda. Nam cum perspectum sit,
sane explicationem à Patribus expetitam, ea neglecta, Somi-
nes existimabunt libertatem in Concilio desiderari. Neq;
illud Somniam opinionem satisfaciet, si plures in cœtu nos-
tro sint futuri, qui sane relationem non requirent, uel
in aliud tempus rejicient. nam cum intellectum sit, uni-
versos fere, alios precise, nonnullos cum exceptione, om-
nes En eos idem censuisse, atq; animi sui sententiam
declarasse, cui probari poterit, eos postea mutata senten-
tia, suum iudicium sequutos! quæ res faciet, ut Concilium
ad cuius exitum omnes Christianorum animi sunt erecti,
et quod unicum ad tanta mala remedium est iudicatum,
vires, auctoritatem, estimationem amittat.

Hinc occasionem arripient Sacerdotes calumniandi nos, ac di-
cendi, se ad Concilium propterea non venire, quod in eo
non propriae sententiae decreta, sed alienae uoluntatis
præiudicia expectant.

Illud autem erit frequenter in ore non modò ipsorum, sed

etiam Catholicorum omnium, nos ueritatem in iniustitia detinere, nolle intelligere ut bene agamus, blandiri nobis, nolle nostra peccata detegi, abusus foueri, cum primum adnota manus est ad eos, exclamatum esse, atque magnos motus excitatos. Illud autem omnino erit intollerabile, quod cum Somines in hac controversia uiderint sedis Apost. nomen interpositum, atque eius potestatem iactatam, si nihil postea de hac re erit actum ut sunt Sominum mentes ad errorem propense, aliquid indignum illa extrema potestate suspicabuntur. nam ut in principio dixi, qui contra opinantur, eo excusandi sunt, quod id defendunt, quod sibi uidetur probabile, qui uero hanc sententiam non ipsam per se expendunt, sed ea sola considerant, quae ex illa effici, et colligi arbitrantur, magnam Sominibus praebent occasionem seorsum de rebus sanctissimis opinandi. quare ut haec offensio tollatur, nihil puto tam expediens, tamque necessarium hoc tempore, quam id decreto Synodi declarari, quo patefacto persuasum omnibus sit, nihil esse illa sede stabilitius, nihil potestate illa sanctius: quae neque a calumnia insidias, neque a ueritate periculum formidare possit.

Hæc Sabui, quæ pro defendenda ueritate, et pro meo perpetuo erga illam augustam sedem studio atq; obseruantia ijs scriptis consignata atq; testata esse uolui. quæ tamen omnia apostolicæ sedis, et Suius Sanctæ Synodi iudicio, et correctioni subijcio et amitto.